

LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR.VIII -1881 2, 9, 22¹, 39, 40, 44, 46,47, 49, 51, 52, 58, 61, 61¹, 67, 75 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 22³ IR 46⁴ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 9, 22¹, 39, 40, 44, 46, 47, 49, 51, 52, 58, 61, 61¹, 67, 75 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 22³ ir 46⁴ straipsniais įstatymo projektas (toliau – EEĮ projektas) parengtas įgyvendinant Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. gruodžio 10 d. nutarimu Nr. 895 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, prioriteto „Energijos vartotojų įgalinimas ir jų interesų apsaugos stiprinimas“ 9.4.2 priemonę, kuria numatyta nustatyti teisinį reguliavimą, užtikrinantį elektros energijos vartotojų (toliau – vartotojas) teisę sudaryti daugiau kaip vieną elektros energijos tiekimo sutartį ir turėti daugiau kaip vieną apskaitos bei sąskaitų tvarkymo tašką, ir 9.4.3 priemonę, kuria numatyta sukurti teisinį reguliavimą, įgalinantį vartotojus aktyviai dalyvauti rinkoje tarpusavyje dalijantis pasigaminta elektros energija ir skatinant vartotojų tarpusavio elektros prekybos platformų atsiradimą Lietuvoje.

Taip pat EEĮ projektu į nacionalinę teisę perkeliama 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2024/1711, kuria dėl Sąjungos elektros energijos rinkos modelio tobulinimo iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2018/2001 ir (ES) 2019/944, (toliau – Direktyva) 2 straipsnio 1 punkto a ir b papunkčių, 2, 5 punktų, 12 punkto a papunkčio ii) papunkčio nuostatos, susijusios su dalijimusi elektros energija ir vartotojų galimybe viename objekte naudotis daugiau nei vienu elektros energijos tiekėju (toliau – tiekėjas).

EEĮ projekto rengimą paskatino poreikis sudaryti teises prielaidas aktyvesniam vartotojų dalyvavimui elektros energijos rinkoje, išplėsti vartotojų pasirinkimo galimybes, sudaryti sąlygas efektyvesniam pasigamintos elektros energijos naudojimui ir greitesniam nepriklausomo elektros energijos tiekėjo (toliau – nepriklausomas tiekėjas) pakeitimui bei užtikrinti aiškesnį teisinį reguliavimą, atitinkantį nacionalinius energetikos politikos tikslus ir Europos Sąjungos teisės reikalavimus.

EEĮ projektu siekiama šių tikslų:

- stiprinti vartotojų galias ir didinti jų aktyvumą rinkoje, sudarant sąlygas lanksčiau pasirinkti tiekėją ir elektros energijos įsigijimo būdus;
- įtvirtinti naują dalijimosi elektros energija teisinį modelį, skatinantį racionalų pasigamintos elektros energijos naudojimą ir atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą;
- užtikrinti aukštesnį vartotojų apsaugos lygį ir didesnę elektros energijos mažmeninės rinkos konkurencingumą;
- sudaryti sąlygas greitesniam buitinių elektros energijos vartotojų (toliau – buitinis vartotojas) nepriklausomo tiekėjo pakeitimui, kai objekte įrengtas išmanusis elektros energijos apskaitos prietaisas (toliau – išmanusis apskaitos prietaisas).

EEĮ projektui keliama šie uždaviniai:

- nustatyti sąlygas, kurioms esant buitinis vartotojas gali pakeisti nepriklausomą tiekėją per 2 darbo dienas;
- nustatyti dalijimosi elektros energija veiklos sąlygas, dalyvių teises ir pareigas, taip pat dalijimosi elektros energija organizavimo pagrindus;
- nustatyti teisinį reguliavimą, leidžiantį vartotojui sudaryti daugiau nei vieną elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartį su skirtingais tiekėjais vienu metu, kai tam yra techninės

galimybės ir vartotojo objekte įrengtas papildomas išmanusis apskaitos prietaisas;

- patikslinti elektros energijos pirkimo-pardavimo sutarties arba elektros energijos pirkimo-pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutarties keitimo ir vartotojų informavimo apie sutarties sąlygų keitimą procedūras;

- patikslinti elektros energijos kaupimo įrenginių, kurių įrengtoji galia ne mažesnė kaip 1 MW, atleidimo nuo viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų rinkimo sąlygas, siekiant pašalinti dviprasmišką nuostatų aiškinimą ir užtikrinti aiškų teisinį reguliavimą;

- patikslinti kitas Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (toliau – EEĮ) nuostatas dėl elektros energijos skirstomųjų tinklų operatorių (toliau – skirstomųjų tinklų operatorius) technologinės plėtros sąlygų nustatymo ir žemės ar kito nekilnojamojo daikto servitutų kompensavimo reguliavimo.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

EEĮ projektą parengė Energetikos ministerijos Energetikos konkurencingumo grupė (grupės vadovas Karolis Švaikauskas, tel. 0 670 39 352, el. p. karolis.svaikauskas@enmin.lt; patarėja Aušra Grėbliūnaitė, tel. 0 602 46 290, el. p. ausra.grebliunaite@enmin.lt; patarėja Jovita Verbylienė, tel. 0 684 53 957, el. p. jovita.verbyliene@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Nei EEĮ galiojančioje redakcijoje, nei kituose teisės aktuose dalies siūlomo teisinio reglamentavimo, kuriuo perkeliama Direktyvos nuostatos, šiuo metu nėra. Taigi Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų perkėlimas papildė esamą teisinį reguliavimą iš esmės naujomis nuostatomis. Tik kai kurie EEĮ projekte aptarti teisiniai santykiai jau yra iš dalies reguliuojami esamomis įstatymų nuostatomis, kurios turi būti papildytos arba pakeistos, atsižvelgiant į siekiamą naujai įtvirtinti iš ES teisės kylančią reglamentavimą.

EEĮ 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta aktyviojo elektros energijos vartotojo (toliau – aktyvusis vartotojas) sąvoka.

EEĮ 2 straipsnio 30 dalyje apibrėžta elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminančio vartotojo sąvoka.

EEĮ 9 straipsnio 3 dalies 20 punkte reglamentuojama Valstybinė energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) funkcija derinti tinklų operatorių apskaičiuotus atitinkamus paslaugų įkainius.

EEĮ 9 straipsnio 4 dalies 13 punkte nustatyta, kad Taryba turi užtikrinti konkurenciją tarp elektros energijos rinkos dalyvių, atskirų rinkos dalyvių ir vartotojų nediskriminavimą bei nustatytos kokybės paslaugų teikimą vartotojams.

EEĮ 22¹ straipsnio 2 dalyje reglamentuojamos aktyviųjų vartotojų teisės ir atsakomybės.

EEĮ 39 straipsnio 2 dalyje skirstomųjų tinklų operatoriui, aptarnaujančiam daugiau kaip 100 000 vartotojų, nustatyta pareiga Tarybos nustatytomis sąlygomis parengti, su Energetikos ministerija ir kitomis suinteresuotomis šalimis suderinti ir teikti Tarybai tvirtinti Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašą, taip pat jį skelbti savo interneto svetainėje.

EEĮ 40 straipsnio 1 dalyje numatoma vartotojų, išskyrus buitinius vartotojus, prijungusių savo įrenginius prie skirstomųjų tinklų ir sudariusių su nepriklausomu tiekėju elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartį, pareigą sudaryti elektros energijos persiuntimo paslaugos teikimo

sutartį su skirstomųjų tinklų operatoriumi ir laiku atsiskaityti už elektros energijos persiuntimą perdavimo tinklais.

EEĮ 46 straipsnio 3 dalyje nustatyti terminai, per kuriuos nepriklausomas tiekėjas privalo pranešti tinklų operatoriumi apie su vartotoju sudarytą ar nutraukiamą sutartį, ir terminas, per kurį tinklų operatorius privalo informuoti ankstesnį tiekėją, vartotoją ir naują tiekėją.

EEĮ 47 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad buitiniai vartotojai, labai mažos įmonės ir mažos įmonės turi teisę vienašališkai nutraukti elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartį arba elektros energijos pirkimo-pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartį su nepriklausomu tiekėju ir turi teisę pakeisti nepriklausomą tiekėją, apie tai raštu įspėdami nepriklausomą tiekėją ne vėliau kaip prieš 2 savaites ir ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo šio įstatymo 51 straipsnio 9 dalyje nurodytos galutinės (uždarymo) sąskaitos gavimo dienos, visiškai atsiskaitydami su nepriklausomu tiekėju už suvartotą elektros energiją ir (ar) suteiktas paslaugas.

EEĮ 49 straipsnio 2 dalies 1 punktas nustato vartotojo teisę laisvai pasirinkti nepriklausomą tiekėją ir sudaryti sutartis su keliais tiekėjais vienu metu, tačiau nenurodomos aplinkybės, kurioms esant tai galima atlikti. EEĮ 49 straipsnio 2 dalies 2 punkte tinklų operatoriams nustatyta pareiga imtis priemonių, kad būtų sudarytos sąlygos tiekėjų pakeitimui atlikti per ne ilgesnį kaip 2 savaičių laikotarpį.

EEĮ 51 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad energetikos įmonė informuoja vartotoją apie ketinimą pakeisti sutarties sąlygas, taip pat informuoja apie vartotojo teisę nepritari sutarties sąlygų keitimui.

EEĮ 52 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad buitinis vartotojas turi informuoti tiekėją ne vėliau kaip prieš 2 savaites iki numatomos sutarties nutraukimo dienos.

EEĮ 58 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vartotojo objektas gali gauti elektros energiją iš kelių vartotojo laisvai pasirinktų tiekėjų.

EEĮ 67 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad Taryba, derindama tinklų operatorių parengtą tinklų operatorių atliekamų atitinkamų paslaugų įkainių apskaičiavimo metodiką ir tų paslaugų įkainius, turi vadovautis šioje dalyje nustatytais kriterijais.

EEĮ 75 straipsnio 3 dalyje nustatyta kompensacijų išmokėjimo tvarka ne tik žemės, bet ir kitų nekilnojamųjų daiktų savininkam.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Dalijimasis elektros energija (EEĮ projekto 1, 3, 4 straipsniai)

EEĮ projektu įtvirtinamas naujas dalijimosi elektros energija teisinis modelis. Papildomomis sąvokomis – dalijimosi elektros energija veikla (toliau – dalijimosi veikla), dalijimosi elektros energija sutartis (toliau – dalijimosi sutartis) ir dalijimosi elektros energija organizatoriaus (toliau – dalijimosi organizatorius) – apibrėžiami šios veiklos subjektai, jų teisės ir pareigos bei veiklos turinys, praplečiama aktyviojo vartotojo sąvoka, nustatant, kad aktyvusis vartotojas gali dalyvauti dalijimosi veikloje, dalydamasis sugeneruota arba sukaupta elektros energija. Nustatoma, kad dalijimosi veikloje gali dalyvauti tiek gaminantys, tiek aktyvieji vartotojai, o energiją gaunanti šalis privalo turėti arba įgyti aktyviojo vartotojo statusą. Toks sprendimas, nukrypstant nuo Direktyvos nuostatų, leidžia dalijimosi modelį padaryti prieinamą platesniam vartotojų ratui.

Dalijimosi principas analogiškas jau veikiančiam modeliui, pagal kurį gaminantis vartotojas gali priskirti dalį savo elektrinės sugeneruotos energijos jam priklausančioms objektams. Naujumas – gaminantis vartotojas galės priskirti visą ar dalį savo elektrinės sugeneruotos perteklinės elektros energijos (kW), o aktyvusis vartotojas – savo elektrinės sugeneruotos perteklinės elektros energijos ar kaupimo įrenginyje sukauptos elektros energijos, kito aktyviojo vartotojo objektui. Gaminantys vartotojai gali dalytis savo sugeneruota pertekline elektros energija neatlygintinai, o aktyvieji vartotojai – neatlygintinai arba už tarpusavyje sutartą užmokestį.

Nustatoma, kad dalijimosi veikla gali būti vykdoma tiek pagal tarpusavio susitarimą, tiek abiejų dalijimosi sutarties šalių sprendimu per dalijimosi organizatorių. Šioje veikloje gali dalyvauti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys.

Perteklinę energiją aktyviojo vartotojo objektui priskiriantis gaminantis vartotojas išlaiko gaminančio vartotojo statusą ir jam taikomas apskaitos sąlygas, jei jam priklauso dvipusės elektros energijos apskaitos (angl. *net metering*) modelis. Dalyvavimas dalijimosi veikloje neatlygintinai priskiriant perteklinę elektros energiją aktyviajam vartotojui neatleidžia gaminančio vartotojo nuo Tarybos patvirtinto naudojimosi elektros tinklais paslaugos mokesčio. Perteklinę elektros energiją gaunančiam aktyviajam vartotojui taikomas grynas atsiskaitymas (angl. *net billing*): jam priskirtos ir į tinklą patiektos energijos vertė kaupiama virtualioje piniginėje pas tiekėją ir naudojama vėlesnių mėnesių elektros sąskaitoms dengti. Sukauptas likutis išmokamas tik trimis atvejais: keičiant tiekėją, nutraukiant veiklą ar perleidžiant objektą, arba pasibaigus apskaitos laikotarpiui – analogiškai, kaip šiuo metu veikia grynojo atsiskaitymo modelis gaminantiems vartotojams. Toks sprendimas užtikrina, kad dalijimosi modelis kuo labiau atitiktų jau veikiančių reguliavimą ir nereikalautų didelių papildomų investicijų tinklų operatoriams.

Dalijimosi sutartys gali būti sudaromos tiesiogiai tarp sutarties šalių arba, dalijimosi sutarties šalių sprendimu, – per dalijimosi organizatorių, kuris dalyvių vardu organizuoja, administruoja veiklą ir bendrauja su tiekėjais, operatoriais ar kitomis susitarimo šalimis – šiuo tikslu nustatomos dalijimosi organizatoriaus funkcijos. Sutarčių forma laisva – nenustatomi jokie formos reikalavimai, tačiau sutartimi sutartos sąlygos turi būti skaidrios ir sąžiningos. Tarpusavio atsiskaitymai tarp dalijimosi sutarties šalių vyksta privačiai pagal jų susitarimą be tiekėjo ar operatoriaus įsikišimo. Pagal sudarytą sutartį, perduota elektros energija pradedama apskaityti nuo kito kalendorinio mėnesio pirmos dienos po to, kai tinklų operatorius gauna pranešimą apie sutarties dėl elektros energijos perdavimo įsigaliojimą. Sutartimi gali būti nustatyta ir vėlesnė data.

Nustatoma tinklų operatorių ir tiekėjų, turinčių sutartinius santykius su dalijimosi veikloje dalyvaujančiais vartotojais, informavimo procedūra dalijimosi sutarties sudarymo, keitimo ar nutraukimo atvejais – įtvirtinama pareiga perteklinę elektros energiją priskiriančiam gaminančiam ar aktyviajam vartotojui, taip pat elektros energiją gaunančiam aktyviajam vartotojui ne vėliau kaip prieš 3 darbo dienas iki dalijimosi sutarties įsigaliojimo elektroninių ryšių priemonėmis informuoti atitinkamą tinklų operatorių ir tiekėją apie sudarytą sutartį bei joje nustatytą priskiriamos ir gaunamos perteklinės elektros energijos dalį. Informavimo procedūra siekiama užtikrinti tinkamą elektros energijos apskaitą, balansavimą ir dalijimosi veiklos administravimą.

Buitiniams vartotojams, kurių įrenginių galia neviršija 30 kW, ir daugiabučių bei sodininkų bendrijų įsteigtiems juridiniams asmenims, kurių galia neviršija 100 kW, netaikomas reikalavimas gauti nepriklausomo tiekėjo licenciją – tai ženkliai sumažins administracinę naštą ir padarys dalyvavimą dalijimosi veikloje patrauklesniu. Didesnėms nei vidutinės įmonėms nustatoma 6 MW gamybos įrenginių galios riba, siekiant užtikrinti, kad dalijimasis netaptų komercine veikla. Nustatoma, kad, valstybės ar savivaldybių institucijoms, dalyvaujant dalijimosi veikloje, ne mažiau kaip 10 procentų dalijamos energijos turėtų būti skiriama energijos nepriteklių patiriantiems ar pažeidžiamiems vartotojams.

Tikimasi, kad dalijimosi elektros energija modelis padės vartotojams apsisaugoti nuo didelių ir nepastovių elektros energijos kainų poveikio, sudarys galimybes naudotis žaliosios energetikos nauda tiems, kurie dėl finansinių ar techninių apribojimų negali patys tapti gaminančiais vartotojais. Numatomas reguliavimas sudarys sąlygas platesniam vartotojų ratui naudotis atsinaujinančių išteklių elektros energijos gamybos teikiama nauda, skatins aktyvesnį vartotojų dalyvavimą rinkoje ir gali prisidėti prie naujų vartotojų tarpusavio elektros energijos dalijimosi ir prekybos sprendimų (pvz., energetikos startuolių kuriamų informacinių technologijų

(toliau – IT) platformų) atsiradimo.

Tarybos funkcijos (EEĮ projekto 2 straipsnis)

1 dalimi siūloma pakeisti EEĮ 9 straipsnio 3 dalies 20 punktą, nustatant, kad Taryba derina tinklų operatorių apskaičiuotus papildomo išmaniojo apskaitos prietaiso, kuris bus reikalingas siekiant įgyvendinti EEĮ projekto 11 straipsnio 1 dalies, 14 straipsnio, 15 straipsnio 1 dalies, 17 straipsnio nuostatas, nustatančias vartotojo teisę turėti su daugiau nei su vienu tiekėju sudarytą sutartį, kai yra tinklų operatoriaus įrengti papildomi išmanieji apskaitos prietaisai, skirti atskirų vartotojo įrenginių suvartojamai elektros energijai apskaityti, įrengimo paslaugos įkainį.

2 dalimi siūloma pakeisti EEĮ 9 straipsnio 4 dalies 13 punktą, papildant, kad Taryba kontroliuoja, kaip užtikrinami dalijimosi elektros energija veikloje dalyvaujančių asmenų interesai, taip pat atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir kaupimo įrenginių prijungimas per pagrįstą laikotarpį ir kliūčių šiems procesams šalinimas.

Siekiant teisinio aiškumo EEĮ projekto 3 straipsnyje dėstomo EEĮ 22¹ straipsnio 4 dalyje siūloma įvesti trumpinį „elektroninių ryšių priemonės“, apimantį telefoną, elektroninį paštą ir kitus elektroninio ryšio būdus. Toks teisinio reguliavimo patikslinimas siūlomas siekiant užtikrinti didesnę teisinį aiškumą ir vienodą šios sąvokos aiškinimą bei taikymą visose EEĮ nuostatose.

Siekiant teisinio aiškumo ir įgyvendinti Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298 „Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo“ (toliau – Rekomendacijos), 77 punktą, EEĮ projekto 5 straipsnyje dėstomo EEĮ 39 straipsnio 1 dalies 5 punkte siūloma formuluotę „Energetikos ministerijos“ pakeisti į „energetikos ministro“.

Skirstomųjų tinklų operatorių plėtros skaidrumas (EEĮ projekto 5 straipsnio 2 dalis)

EEĮ 39 straipsnio 2 dalį siūloma papildyti nuostata, įpareigojančia skirstomųjų tinklų operatorių, aptarnaujančių daugiau kaip 100 000 vartotojų, Tarybos tvirtinamame Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos apraše, nustatyti skirstomųjų tinklų technologinės plėtros, vykdomos siekiant suteikti prijungimo prie 0,4–10 kV įtampos skirstomųjų tinklų paslaugą tinklų naudotojams, sąlygas. Atkreiptinas dėmesys, kad prie 0,4–10 kV įtampos skirstomųjų tinklų yra prijungiama didžiausia dalis elektros energijos vartotojų ir gamintojų įrenginių, todėl šios įtampos tinkluose prijungimo procesai pasižymi tipinėmis techninėmis sąlygomis ir gali būti reglamentuojami taikant standartizuotas technologinės plėtros sąlygas. Tuo tarpu prijungimas prie aukštesnės įtampos elektros tinklų (35 kV, 110 kV ir aukštesnės įtampos) yra individualaus pobūdžio, paprastai reikalaujantis specifinių techninių sprendinių, įskaitant elektros tinklų infrastruktūros plėtrą, transformatorių pastochių įrengimą, elektros linijų trasų parinkimą ir pan., kurie kiekvienu atveju nustatomi atsižvelgiant į konkrečias vietos sąlygas ir elektros tinklų konfigūraciją. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad vieningų technologinės plėtros sąlygų nustatymas yra objektyviai pagrįstas ir proporcingas tik 0,4–10 kV įtampos elektros skirstomųjų tinklų lygiu, o aukštesnės įtampos elektros tinklų atveju turi būti taikomi individualiai nustatomi techniniai sprendiniai.

Tai sudarys prielaidas aiškesniam ir skaidresniam prijungimo paslaugos suteikimo sąlygų taikymui ir geresnes galimybes tinklų naudotojams planuoti investicijas.

Energijos kaupimo įrenginių atleidimas nuo viešuosius interesus atitinkančių lėšų (toliau – VIAP) rinkimo (EEĮ projekto 6 straipsnis)

Šiuo metu galiojančio EEĮ 40 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad energijos kaupimo įrenginių, kurių įrengtoji galia ne mažesnė kaip 1 MW, savininkai neapmokestinami už elektros energijos

kiekį, persiūtą įrenginiams įkrauti ir vėliau grąžintą į operatoriaus elektros tinklus. Tačiau nuostatos formuluotė yra dviprasmiška: dėl sakinio konstrukcijos (išimtis įvardyta po junginio „taip pat“) praktikoje kilo nesutarimų, ar atleidimas nuo mokesčių apima tik VIAP, ar taip pat ir kitas persiuntimo paslaugos kainos sudedamąsias dalis, įskaitant galios dedamąją. Energetikos ministerija ir Taryba, atsakydamos į skirstomųjų tinklų operatoriaus paklausimą, išreiškė nuomonę, kad išimtis taikytina tik VIAP, tačiau kartu pažymėjo, kad esamas reguliavimas yra nepakankamai aiškus, o jo taikymas praktikoje kelia papildomų klausimų, į kuriuos galiojanti teisės aktų redakcija vienareikšmiško atsakymo nepateikia, todėl patikslinamos EEĮ 40 straipsnio 1 dalies nuostatos, pašalinant dviprasmišką formuluotę dėl energijos kaupimo įrenginių, kurių įrengtoji galia ne mažesnė kaip 1 MW, atleidimo nuo VIAP rinkimo už energiją, skirtą įkrauti persiūtą elektros energijos kiekį, kuris vėliau grąžinamas į tinklus. Patikslinimas sudarys aiškesnę teisinę aplinką investiciniams sprendimams energijos kaupimo sektoriuje. Siekiant užtikrinti teisėkūros sistemiskumą bei aiškumą, nuostatas, kuriose nustatoma, už ką nerenkamos VIAP lėšos, siūloma dėstyti viename straipsnyje, todėl nuostata papildoma nuoroda į EEĮ 74 straipsnio 5 dalį.

Elektros energijos pirkimo-pardavimo sutarčių sąlygų keitimo tvarka (EEĮ projekto 8 straipsnio 2 ir 3 dalis, 12 straipsnis)

Šiuo metu galiojantis EEĮ 51 straipsnio 3 dalies reglamentavimas numato, kad sutarties sąlygos gali būti keičiamos tik esant aktyviam vartotojo sutikimui – vartotojui jo neišreiškus, sutartis laikoma nepakeista. EEĮ projekto 12 straipsniu siūloma patikslinti EEĮ 51 straipsnio 3 dalies nuostatas, reglamentuojančias vartotojų informavimą apie energetikos įmonės ketinimą pakeisti sutarties sąlygas. Nustatoma pareiga informaciją vartotojui pateikti ne mažiau kaip dviem sutartyje nurodytais kontaktais, o jeigu vartotojas yra nurodęs mažiau nei du kontaktus, – sutartyje nurodytu kontaktu. Taip siekiama užtikrinti didesnę tikimybę, kad vartotojas faktiškai gaus informaciją apie siūlomus pakeitimus. Taip pat aiškiau reglamentuojama pakeistų sutarties sąlygų įsigaliojimo tvarka, nustatant, kad vartotojui turi būti suteiktas ne trumpesnis kaip 30 kalendorinių dienų terminas apsispręsti dėl siūlomų pakeitimų ir pasinaudoti teise nutraukti sutartį, o vartotojui per šį terminą sutarties nenutraukus, laikoma, kad jis sutinka su pakeitimais ir jie įsigalioja nuo kitos kalendorinės dienos po termino pabaigos. EEĮ 51 straipsnio 3 dalyje išdėstyti vartotojų informavimo dėl ketinimo pakeisti sutarties sąlygas procedūrų reikalavimai taikomi tiek kintamosios kainos (įskaitant ir kintamos kainos sutartims, kuriose nėra nustatytas elektros energijos tiekimo kainos galiojimo terminas), tiek ir fiksuotos kainos sutartims.

Tai pat siūloma nustatyti, kad EEĮ projekto 12 straipsnyje išdėstyto EEĮ 51 straipsnio 3 dalyje nustatytos elektros energijos pirkimo-pardavimo ar elektros energijos pirkimo-pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutarčių sąlygų keitimo procedūros būtų taikomos ir iki 2026 m. spalio 31 d. sudarytoms sutartims. Toks reguliavimas leistų užtikrinti vienodą tęstinį reguliavimą ir iki įstatymo įsigaliojimo sudarytoms sutartims, kurių pagrindu susiklostę teisiniai santykiai tęsiasi po įstatymo įsigaliojimo. Siūlomas reguliavimas užtikrina teisės aiškumo, teisinio tikrumo ir asmenų lygiateisiškumo principų įgyvendinimą, nes visi tiekėjai ir vartotojai, nepriklausomai nuo sutarties sudarymo datos, sutarties sąlygų keitimo procedūras vykdytų pagal vienodas teisės normas. Priešingu atveju ilgą laiką egzistuoję skirtingas teisinis režimas analogiškiems teisiniams santykiams vien dėl sutarties sudarymo momento, nors sutartys būtų vykdomos tomis pačiomis ekonominėmis ir teisinėmis sąlygomis.

EEĮ projekto 8 straipsnio 3 dalimi siūloma EEĮ 46 straipsnio 6 dalį papildyti 9 punktu, nustatant nepriklausomiems tiekėjams pareigą prieš pasibaigiant fiksuotos kainos terminuotos elektros energijos pirkimo-pardavimo sutarties (toliau – fiksuotos kainos sutartis) elektros energijos tiekimo kainos fiksavimo laikotarpiui, informuoti vartotoją apie naujam elektros energijos tiekimo laikotarpiui nepriklausomo tiekėjo siūlomas naujas sutarties sąlygas. Siūloma nustatyti, kad nepriklausomas tiekėjas ne vėliau kaip prieš 30 dienų iki elektros energijos tiekimo

kainos fiksavimo laikotarpio termino pabaigos privalo informuoti vartotoją apie naują elektros energijos kainą ir sąlygas. Ne mažesnis kaip 30 kalendorinių dienų terminas laikytinas optimalius ir proporcingu vartotojui įvertinti nepriklausomo tiekėjo pateiktą pasiūlymą ir priimti sprendimą dėl tolimesnių sutartinių santykių. Vartotojo informavimui ir jo teisei išreikšti valią taikomos EEĮ 51 straipsnio 3 dalies nuostatos.

Projekto 8 straipsnio 2 dalies pakeitimu EEĮ 6 dalies 8 punkte siūloma atsisakyti galimybės nepriklausomiems tiekėjams siūlyti neterminuotas fiksuotos kainos sutartis. Fiksuotos kainos sutartis savo prigimtimi reiškia iš anksto nustatytą ir nekintančią elektros energijos kainą apibrėžtą laikotarpį, per kurį tiek vartotojas, tiek tiekėjas gali pagrįstai įvertinti prisiimamas rizikas, teises ir pareigas. Neterminuotos fiksuotos kainos sutarties modelis suponuoja vidinį prieštaravimą, nes fiksuotos kainos įsipareigojimas negali būti siejamas su neapibrėžtos trukmės laikotarpiu. Be to, neterminuotų fiksuotos kainos sutarčių atsisakymas prisideda prie didesnio teisinio aiškumo ir vartotojų interesų apsaugos. Vartotojui tampa aiškiau, kokį laikotarpį galioja siūloma fiksuota kaina, kokiomis sąlygomis pasibaigus šiam laikotarpiui gali būti siūlomos naujos sutarties sąlygos, ir išvengiama situacijų, kai sutarties pavadinimas sudaro pagrįstą lūkestį dėl neribotą laiką galiojančios nekintančios kainos, nors toks modelis dėl objektyvių rinkos veikimo priežasčių negali būti užtikrinamas. Šis pakeitimas yra būtinas, nes juo šalinamas galiojančiame teisiniame reguliavime esantis nenuoseklumas, galintis lemti skirtingą teisės normų aiškinimą ir vartotojų klaidinimą dėl siūlomo paslaugos pobūdžio. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seime svarstomą Lietuvos Respublikos Elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 43 ir 46 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-1485(2) numatytą 5 straipsnio įgaliojimą 2028 m. gruodžio 31 d., ir teisės normų sistemiškumo ir ekonomiškumo principus, siūloma, kad EEĮ projekto 8 straipsnio 2 dalis įsigaliotų 2029 m. sausio 1 d.

Greitesnis nepriklausomo tiekėjo, elektros energijos tiekimo paslaugos plano, skirstomųjų tinklų operatoriaus persiuntimo paslaugos tarifo ir (ar) tarifo plano keitimas (EEĮ projekto 8 straipsnio 1 dalis, 9 ir 10 straipsniai, 11 straipsnio 2 dalis, 13 straipsnis)

Pagal šiuo metu galiojantį reguliavimą, vartotojui einamąjį mėnesį sudarius elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį su nauju tiekėju arba pateikus prašymą pakeisti tiekėjo tiekimo planą ar persiuntimo paslaugos tarifą, šie pakeitimai įsigalioja tik nuo kito kalendorinio mėnesio pirmos dienos. Toks terminas neatitinka technologinių galimybių, kurias suteikia išmaniosios apskaitos infrastruktūra, leidžianti skirstomųjų tinklų operatoriui operatyviai gauti elektros energijos suvartojimo duomenis ir riboja vartotojų galimybes operatyviai reaguoti į elektros rinkos pokyčius.

Siekiant sudaryti buitiniams vartotojams sąlygas sparčiau pakeisti nepriklausomą tiekėją, EEĮ projekto 9 straipsniu siūloma EEĮ papildyti nauju 46⁴ straipsniu, nustatančiu, kad buitinis vartotojas, kurio objekte įrengtas išmanusis apskaitos prietaisas ir kuris yra sudaręs sutartį su nepriklausomu tiekėju, turi teisę pakeisti nepriklausomą tiekėją taip, kad elektros energijos tiekimas pagal su nauju nepriklausomu tiekėju sudarytą sutartį būtų pradėtas ne nuo kito kalendorinio mėnesio pirmosios dienos, o ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo sutarties sudarymo dienos. Nepriklausomas tiekėjas privalo apie tai pranešti skirstomųjų tinklų operatoriui ne vėliau kaip per 1 darbo dieną, o skirstomųjų tinklų operatorius atlikti pakeitimą ne vėliau kaip per 2 darbo dienas. Šios nuostatos užtikrins, kad nepriklausomo tiekėjo keitimo procesas būtų aiškiai reglamentuotas ir kad visiems šiame procese dalyvaujantiems subjektams – nepriklausomiems tiekėjams, skirstomųjų tinklų operatoriui ir buitiniams vartotojams būtų nustatytos aiškos teisės ir pareigos.

Siūlomos nuostatos dėl greitesnio nepriklausomo tiekėjo keitimo būtų taikomos tik buitiniams vartotojams, kurie elektros energiją perka iš nepriklausomo tiekėjo, ir tik tais atvejais, kai tiekėjas keičiamas tarp nepriklausomų tiekėjų. Siūlomos nuostatos nebūtų taikomos

gaminantiems vartotojams, kuriems taikomas Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnyje nurodytas apskaitos modelis ir aktyviesiems vartotojams. Tokia reguliavimo imtis pasirinkta siekiant užtikrinti nuoseklų ir proporcingą teisinio reguliavimo įgyvendinimą, nes elektros energijos tiekimo santykiai su visuomeniniu tiekėju ar garantiniu elektros energijos tiekėju (toliau – garantinis tiekėjas) pasižymi skirtingu teisiniu ir ekonominiu reguliavimu. Be to, gaminančių vartotojų, kuriems taikomas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnyje nurodytas apskaitos modelis bei aktyviųjų vartotojų elektros energijos apskaitos ir atsiskaitymo modeliai yra sudėtingesni, nes apima elektros energijos gamybos, pasinaudojimo elektros tinklais ir elektros energijos kiekio paskirstymo tarp atitinkamų laikotarpių ar objektų, todėl greitesnio nepriklausomo tiekėjo keitimo modelio taikymas šiai vartotojų grupei reikalauja papildomų techninių ir organizacinių sprendimų.

Atsižvelgiant į siūlomas nustatyti nuostatas dėl trumpesnių nepriklausomo tiekėjo keitimo terminų buitiniams vartotojams, siekiant užtikrinti nuoseklų ir sistemiską teisinį reguliavimą, EEĮ projekte taip pat siūloma atitinkamai patikslinti EEĮ 46 straipsnio 3 dalies, 47 straipsnio 3 dalies, 49 straipsnio 2 dalies 2 punkto ir 52 straipsnio 1 dalies 1 punkto dalies nuostatas, numatant juose išimtis, kai taikomos naujosios EEĮ 46⁴ straipsnio nuostatos.

EEĮ projekto 13 straipsnio 2 dalimi siūloma EEĮ 52 straipsnį papildyti 5 dalimi, siekiant sudaryti buitiniams vartotojams, įskaitant gaminantį vartotoją ir aktyvųjį vartotoją, sąlygas sparčiau pakeisti to pačio tiekėjo ar garantinio tiekėjo planą, skirstomųjų tinklų operatoriaus persiuntimo paslaugos tarifą ir (ar) tarifo planą, siūloma nustatyti, kad toks pakeitimas galėtų įvykti ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo buitinio vartotojo prašymo gavimo dienos, jeigu pakeitimui atlikti nereikia perprogramuoti išmaniojo apskaitos prietaiso. Tačiau, jeigu reikia perprogramuoti išmanųjį apskaitos prietaisą, tai pakeitimas turėtų įvykti nuo išmaniojo apskaitos prietaiso perprogramavimo dienos.

Pažymėtina, kad siūlomos nuostatos būtų taikomos buitiniams vartotojams, kurie yra sudarę sutartis su nepriklausomais tiekėjais ar visuomeniniu tiekėju, ar kuriems yra užtikrinamas garantinis elektros energijos tiekimas, todėl skirstomųjų tinklų operatoriui, tiekėjams ir (ar) garantiniam tiekėjui nustatoma pareiga imtis visų priemonių įgyvendinti pokyčius dėl greitesnio tiekėjo plano, persiuntimo paslaugos tarifo ir (ar) tarifo plano pakeitimo.

Siekiant užtikrinti efektyvų elektros energijos rinkos veikimą ir išvengti neproporcingos administracinės bei balansavimo naštos rinkos dalyviams, nes dažni keitimai apsunkintų tiekėjų ar garantinio tiekėjo elektros energijos vartojimo prognozavimą ir elektros energijos išsigijimo planavimą, siūloma nustatyti, kad elektros energijos tiekimo plano, persiuntimo paslaugos tarifo ir (ar) tarifo planai gali būti keičiami ne dažniau kaip vieną kartą per kalendorinį mėnesį.

Taip pat naujasis teisinis reguliavimas būtų taikomas tik buitiniams vartotojams, turintiems išmaniuosius apskaitos prietaisus, nes jie sudaro sąlygas skirstomųjų tinklų operatoriui operatyviai nustatyti elektros energijos suvartojimą, o jų neturintiems buitiniams vartotojams reikėtų papildomai teikti elektros energijos suvartojimo duomenis, kas apsunkintų ir pailgintų elektros energijos tiekimo plano, persiuntimo paslaugos tarifo ir (ar) tarifo planų keitimo procesą.

Priėmus šias EEĮ projekto nuostatas, tikimasi, kad buitiniams vartotojams, kurių elektros energijos vartojimo objektuose įrengti išmanieji apskaitos prietaisai, bus sudarytos sąlygos greičiau pasinaudoti teise pasirinkti kitą nepriklausomą tiekėją, pakeisti to paties tiekėjo planą, skirstomųjų tinklų operatoriaus persiuntimo paslaugos tarifą ir (ar) tarifo planą ir operatyviau reaguoti į siūlomų elektros energijos kainų bei sutarties sąlygų pokyčius.

Vartotojo teisė sudaryti daugiau nei vieną elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį su skirtingais tiekėjais vienu metu, kai tam yra techninės galimybės modelis (EEĮ projekto 2 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis, 14 straipsnis, 15 straipsnio 1 dalis, 17 straipsnis)

Siekiant perkelti Direktyvos 2 straipsnio 2 punkto nuostatas, įtvirtinančias vartotojų teisę laisvai pasirinkti tiekėją ir sudaryti sutartis su daugiau nei vienu tiekėju, kai tai yra techniškai įmanoma, 2025 m. ir 2026 m. I ketv. AB „Energos skirstymo operatorius“ kartu su Energetikos ministerija, Taryba ir kitais elektros energijos rinkos dalyviais (nepriklausomais tiekėjais, elektros energijos paklausos tiekėjais, elektromobilių įkrovimo stotelių operatoriais ir kt.) atliko kelių apskaitos taškų viename objekte bandomąjį projektą ir remiantis šio bandomojo projekto gautais duomenimis yra siūlomas teisinis reguliavimas, nustatantis vartotojų teisę sudaryti daugiau nei vieną elektros energijos elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį arba elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartį vienu metu ir turėti daugiau nei vieną elektros energijos apskaitos bei sąskaitų tvarkymo tašką, kai yra tinklų operatoriaus įrengti papildomi išmanieji apskaitos prietaisai.

Bandomojo projekto rezultatai parodė, kad daugiau nei vieno tiekėjų modelis gali būti įgyvendinamas vartotojo objekte ar elektros energijos vartojimo vietoje nekeičiant esamo prijungimo prie elektros tinklų parametrų (nereikia didinti leistiną naudoti galią), o padalijant esamą vartotojo atvadą ir įrengiant papildomą išmanųjį apskaitos prietaisą vartotojo atsakomybės riboje. Tokiu būdu sukuriama atskiri apskaitos taškai, leidžiantys skirtingas vartojimo dalis susieti su skirtingais tiekėjais ir taikyti skirtingus elektros energijos tiekimo planus, o elektros energijos apskaitos duomenys skirtingiems tiekėjams būtų perduodami įprasta tvarka. Šis sprendimas pasirinktas kaip techniškai optimalus ir proporcingas, nes vartotojui nereikės įsirengti naujo atvado ar didinti leistinos naudoti galios – pakaks pertvarkyti vartotojo vidaus elektros tinklą taip, kad norimas atskirai apskaityti įrenginys būtų prijungtas prie naujo papildomo išmaniojo apskaitos prietaiso esančio ant atvado, o su tuo susijusias išlaidas, įskaitant papildomo išmaniojo apskaitos prietaiso, skirtą atskirų vartotojo įrenginių suvartojamai elektros energijai apskaityti, įrengimą, turėtų padengti pats vartotojas, siekiantis naudotis daugiau nei vieno tiekėjo modeliu. Manytina, siūlomas teisinis reguliavimas sudarys prielaidas skirtingiems elektros energiją vartojantiems įrenginiams taikyti skirtingus elektros energijos tiekimo planus, pavyzdžiui, šildymo sistemai – fiksuotos kainos sutartį, o elektromobilio įkrovimo stotelei – su biržos kaina susietą planą. Toks reguliavimas galėtų supaprastinti elektromobilių įkrovimo stotelių įrengimą daugiabučiuose namuose, padidinti elektros energijos vartojimo lankstumą ir sudaryti sąlygas efektyviau reaguoti į elektros energijos rinkos kainų pokyčius..

Taip pat, šis sprendimas leis įgyvendinti Direktyvos 2 straipsnio 2 punkto reikalavimus nereikalaujant reikšmingų papildomų investicijų į elektros tinklų infrastruktūrą, esminių skirstomųjų tinklų operatoriaus ir (ar) tiekėjų informacinių sistemų pakeitimų.

Pažymėtina, kad siūlomas teisinis reguliavimas būtų taikomas vartotojo ir konkurencinėje elektros energijos tiekimo rinkoje veikiančių tiekėjų, t. y. nepriklausomų tiekėjų ir visuomeninio tiekėjo, kai visuomeninis tiekimas galimas pagal galiojantį teisinį reguliavimą, santykiams. Šis reguliavimas nebūtų taikomas garantiniam tiekimui, kuris pagal savo teisinę prigimtį yra laikino pobūdžio mechanizmas, skirtas užtikrinti nepertraukiamą elektros energijos tiekimą vartotojui iki jis pasirenka nepriklausomą tiekėją ar įgyja teisę į visuomeninį tiekimą. Todėl siūlomas teisinis reguliavimas užtikrintų, kad galimybė sudaryti elektros energijos elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį arba elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartį su daugiau kaip vienu tiekėju būtų taikoma tik konkurencinėje rinkoje ir neprieštarautų garantinio tiekimo paskirčiai bei tikslams.

EEĮ projekto 15 straipsniu siūloma EEĮ 61 straipsnio 1¹ dalimi nustatyti, kad vartotojas, įskaitant gaminantį vartotoją ir aktyvųjį vartotoją, turi teisę sudaryti daugiau nei vieną elektros energijos pirkimo–pardavimo ar elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartį su skirtingais tiekėjais, kai yra tinklų operatoriaus įrengti papildomi išmanieji apskaitos prietaisai, skirti atskirų vartotojo įrenginių ar vartojimo dalių suvartojamai elektros energijai apskaityti. Taip pat, siūloma nustatyti, kad toks vartotojas privalo padengti visas tinklų

operatoriaus patirtas sąnaudas, susijusias su tokių papildomų išmaniųjų apskaitos prietaisų įrengimu.

Siekiant teisinio aiškumo ir nuoseklumo, atitinkamai siūloma patikslinti EEĮ 49 straipsnio 2 dalies 1 punktą aiškiai nustatant vartotojų teisę sudaryti sutartį ne su keliais tiekėjais, o daugiau nei su vienu tiekėju, kai yra įrengti papildomi išmanieji apskaitos prietaisai, skirti atskirų vartotojo įrenginių suvartojamai elektros energijai apskaityti. Siekiant teisinio aiškumo, siūloma atsisakyti pasikartojančių nuostatų dėl teisės gauti elektros energiją iš kelių tiekėjų EEĮ 58 straipsnio 2 dalyje.

EEĮ projekto 17 straipsniu, siekiant užtikrinti praktinį reguliavimo įgyvendinimą, siūloma patikslinti EEĮ 67 straipsnio 5 dalį, numatant, kad Taryba derina tinklų operatorių parengtą papildomų apskaitos prietaisų, skirtų atskirų vartotojo įrenginių suvartojamai elektros energijai apskaityti, įrengimo paslaugos įkainių metodiką bei šiuos įkainius. Taip pat siūloma patikslinti EEĮ 67 straipsnio 7¹ dalies nuostatas aiškiai atskiriant atvejus, kai papildomos išlaidos atsiranda dėl gaminančio vartotojo pasirinkimo gauti elektros energiją iš daugiau nei vieno tiekėjo.

Taip pat, siūloma EEĮ 67 straipsnį papildyti 15 dalimi, nustatant, kad vartotojas, gaminantis vartotojas ar aktyvusis vartotojas, siekiantis gauti elektros energiją iš daugiau nei vieno tiekėjo, apmoka 100 procentų su tuo susijusių tinklų operatoriaus sąnaudų, priešingai nei įprastais prijungimo atvejais, kai tinklų operatorių sąnaudos gali būti paskirstomos tarp vartotojo ir tinklų operatoriaus, taip išvengiant kryžminio subsidijavimo. Siekiant sudaryti vartotojui galimybę iš anksto įvertinti už šias paslaugas mokėtiną kainą, siūloma nustatyti, kad už šias paslaugas visais atvejais vartotojas turės apmokėti 100 procentų tinklų operatoriaus sąnaudų, kurios būtų nustatomos arba pagal Tarybos suderintus įkainius, arba tinklų operatoriaus tvirtinamoje ir Tarybos derinamoje metodikoje nustatytais atvejais – pagal individualiai apskaičiuotas faktines tinklų operatoriaus sąnaudas. Pažymėtina, kad siūlomas teisinis reguliavimas grindžiamas modeliu, pagal kurį kiekvienam tiekėjui priskiriamas elektros energijos kiekis nustatomas pagal atskirų apskaitos prietaisų rodmenis, o ne paskirstant bendrą vartotojo suvartotą elektros energijos kiekį tarp kelių tiekėjų. EEĮ projektu nustatomi esminiai šio modelio elementai, o jo techninio ir procedūrinio įgyvendinimo tvarka bus detalizuoti įgyvendinamuosiuose teisės aktuose.

Siūlomas teisinis reguliavimas sudarys prielaidas efektyviau veikti konkurencinei elektros energijos tiekimo rinkai, sudarys galimybes vartotojams aktyviau dalyvauti elektros energijos rinkoje ir pasirinkti jų poreikius geriausiai atitinkančius elektros energijos tiekimo sprendimus, taip pat, užtikrins skaidrų ir nediskriminacinį tinklų operatorių patiriamų sąnaudų paskirstymą.

Siekiant užtikrinti teisėkūros sistemiškumą ir sąvokų vienodumą, atsižvelgiant į tai, kad EEĮ 2 straipsnio 31 dalyje įvestas sąvokos „*elektros energijos apskaitos prietaisas*“ trumpinys „*apskaitos prietaisas*“) siūloma *EEĮ projekto 7 straipsnyje* keičiamo EEĮ 44 straipsnio 4 dalyje, *EEĮ projekto 15 straipsnio 2 dalyje* keičiamo EEĮ 61 straipsnio 7 dalies 2 punkte, *EEĮ projekto 16 straipsnyje* keičiamo EEĮ 61¹ straipsnio 7 dalyje patikslinti nuostatas nurodant trumpinį „*apskaitos prietaisas*“.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 6, 7, 9, 16, 17, 21¹, 22, 22¹, 31, 35, 39, 39¹, 40¹, 41¹, 46, 46², 46³, 47, 48, 48², 48³, 48⁴, 51, 52, 52¹, 61, 61¹, 61², 67, 69, 73², 76 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 61² straipsniu įstatymo Nr. XV-512 28 straipsnis įsigalioja 2027 m. sausio 1 d. siūloma nustatyti, kad EEĮ projekto 15 straipsnio 2 dalis įsigaliotų 2027 m. sausio 2 d.

Servitutų kompensavimo patikslinimas (EEĮ projekto 18 straipsnis)

EEĮ 75 straipsnio 3 dalies redakciniu pakeitimu tikslinamos nuostatos dėl nuostolių ir kompensacijų apskaičiavimo bei išmokėjimo, siekiant jas suderinti su faktiniu (galiojančiu) Vyriausybės patvirtintų metodikų turiniu. Pakeitimu aiškiau įtvirtinama, kad atitinkamų nuostolių dydžiai ne tik apskaičiuojami, bet ir išmokami pagal taikytiną metodiką, taip pat, kad aktualus

reguliavimas apima ne tik žemės, bet ir kito nekilnojamojo daikto servitutą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus EEĮ projektą, atitinkamoms rinkos dalyvių grupėms atsirastų papildomų organizacinių ir IT sistemų pritaikymo sąnaudų. Skirstomųjų tinklų operatoriaus preliminarium vertinimu, su EEĮ projekte numatytų pokyčių įgyvendinimu susijusios IT sistemų pritaikymo sąnaudos iš viso galėtų būti apie 2 mln. eurų. Nepriklausomiems tiekėjams IT sistemų pritaikymo sąnaudos preliminarium vertinimu galėtų būti apie 400 tūkst. eurų. Pažymėtina, kad šie įvertinimai yra preliminarūs ir gali keistis įgyvendinimo metu. Įvertinant šias sąnaudas, siūlomas ilgesnis įgyvendinimo laikotarpis tam, kad nepriklausomi tiekėjai ir skirstomųjų tinklų operatorius turėtų pakankamai laiko pasiruošti šiems pokyčiams.

Priėmus nuostatas dėl greitesnio nepriklausomo tiekėjo, elektros energijos tiekimo paslaugos plano, persiuntimo paslaugos tarifo ir (ar) tarifo plano keitimo, tikėtina, kad padidėtų nepriklausomų tiekėjų balansavimo ir sutarčių nutraukimo rizikos valdymo sąnaudos, kurios galėtų būti perkeltos į galutinės elektros energijos kainas vartotojams. Egzistuoja rizika, kad šio modelio įgyvendinimas gali didinti sąnaudas visiems vartotojams, o nauda tektų šiuo modeliu besinaudojantiems vartotojams. Siekiant šių neigiamų pasekmių išvengti arba jas kuo labiau sušvelninti, greitesnio nepriklausomo tiekėjo keitimo galimybė taikoma tik buitiniams vartotojams, turintiems išmaniuosius apskaitos prietaisus ir besinaudojantiems nepriklausomo tiekėjo paslaugomis, bei keitimas apribotas iki vieno karto per kalendorinį mėnesį. Šios priemonės laikytinos proporcingomis, užtikrinančiomis tinkamą pusiausvyrą tarp vartotojų interesų ir efektyvaus elektros energetikos rinkos administravimo, sąnaudos laikytinos proporcingomis siekiamam tikslui – sudaryti buitiniams vartotojams operatyvesnes galimybes keisti nepriklausomą tiekėją, persiuntimo paslaugos tarifą ir (ar) tarifo planą ir (ar) tiekėjo tiekimo planą bei didinti elektros energijos mažmeninės rinkos konkurencingumą bei efektyvumą.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai neturės. Priimtas įstatymas prisidės prie korupcijos prevencijos stiprinimo, kadangi prisidės prie skirstomųjų tinklų plėtros vykdymo skaidrumo didinimo.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Siūlomi EEĮ projekto pakeitimai turės teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Greitesnio nepriklausomo tiekėjo keitimo galimybė paskatins didesnę konkurenciją tarp nepriklausomų tiekėjų mažmeninėje rinkoje, o tai turės teigiamos įtakos tiekėjų siūlomų paslaugų kokybei ir kainoms.

Verslo subjektai ir vartotojai įgis galimybę viename elektros energijos vartojimo taške sudaryti sutartis su keliais nepriklausomais tiekėjais, pasirenkant skirtingus elektros energijos tiekimo planus atskiroms vartojimo reikmėms – pavyzdžiui, su biržos kainą susietą planą elektromobilių įkrovimui ir fiksuotos kainos sutartį šildymo reikmėms. Toks reguliavimas sudarys sąlygas lanksčiau valdyti elektros energijos vartojimo išlaidas, pasirinkti skirtingoms reikmėms tinkamiausius elektros tiekimo planus ir efektyviau reaguoti į elektros energijos rinkos kainų pokyčius.

Įtvirtinus dalijimosi elektros energija teisinį modelį, verslo subjektai galės dalyvauti dalijimosi elektros energija veikloje – efektyviau panaudoti turimus atsinaujinančių energijos išteklių gamybos pajėgumus, sumažinti išlaidas elektros energijai ir vykdyti veiklą tvariau.

Tikimasi, kad naujasis teisinis modelis paskatins naujų paslaugų – dalijimosi ir tarpusavio prekybos elektros energija platformų – atsiradimą Lietuvoje, taip sudarant sąlygas inovacijoms energetikos sektoriuje ir papildomoms privataus kapitalo investicijoms į atsinaujinančius energijos išteklius.

Skirstomųjų tinklų plėtros sąlygų įtvirtinimas viešai tvirtinamame Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos apraše didins prijungimo prie elektros tinklų proceso skaidrumą ir sudarys verslo subjektams geresnes galimybes planuoti investicijas, susijusias su prijungimu prie skirstomųjų tinklų.

Energijos kaupimo įrenginių, kurių įrengtoji galia ne mažesnė kaip 1 MW, atleidimo nuo viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų rinkimo sąlygų patikslinimas sudarys aiškesnę teisinę aplinką investiciniams sprendimams energijos kaupimo sektoriuje.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kitų įstatymų keisti ar priimti naujų nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

EEĮ projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. EEĮ projekte pateikiami nauji sąvokas įvardijantys terminai yra registruoti Lietuvos Respublikos terminų banke ir įvertinti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pakomisės posėdyje.

10. Įstatymo projekto atitikimas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

EEĮ projekto nuostatos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

11. Įstatymo projektui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai

EEĮ projekte siūlomos nustatyti skirtingos įsigaliojimo datos pasirinktos atsižvelgiant į siūlomų pakeičių pobūdį, jų įgyvendinimui reikalingų poįstatyminių teisės aktų priėmimo terminus, rinkos dalyvių ir institucijų pasirengimo apimtį, sudėtingumą (IT sistemų papildomo išvystymo ir techninio pasirengimo) bei būtinybę užtikrinti sklandų ir teisiškai aiškų perėjimą prie naujo reguliavimo.

Priėmus EEĮ projektą, atitinkamos institucijos pagal kompetenciją turės parengti EEĮ projekto įgyvendinamųjų teisės aktų pakeitimus:

1) Energetikos ministerija turės parengti:

– energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. 1-127 „Dėl Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą;

– energetikos ministro 2010 m. vasario 11 d. įsakymo Nr. 1-38 „Dėl elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą.

2) Taryba turės parengti:

– Elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių nustatymo metodikos, patvirtintos Tarybos 2011 m. liepos 29 d. nutarimu Nr. O3- 235, pakeitimo projektą;

– AB „Energijos skirstymo operatorius“ Pasinaudojimo elektros skirstomaisiais tinklais tvarkos aprašo, patvirtinto Tarybos 2025 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. O3E-606 „Dėl AB „Energijos skirstymo operatorius“ Pasinaudojimo elektros skirstomaisiais tinklais tvarkos aprašo tvirtinimo“, paketimo projektą;

– 2019 m. liepos 25 d. nutarimo Nr. O3E-277 „Dėl akcinės bendrovės „Energijos skirstymo operatorius“ papildomų reguliuojamos veiklos paslaugų įkainių nustatymo metodikos derinimo“, pakeitimo projektą.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Manytina, kad EEĮ projektui įgyvendinti papildomų valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšų neprireiks.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

EEĮ projekto rengimo metu konsultuotasi su Tarybos ekspertais, tinklų operatorių specialistais. Buvo atliktas kelių apskaitos taškų viename objekte bandomasis projektas.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

EEĮ projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“: *dalijimasis elektros energija, dalijimosi organizatorius, tiekėjo keitimas, aktyvusis vartotojas, gaminantis vartotojas, tinklų plėtra, informavimas ir kt.*

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
